

Plants and Play Promoting Universal Skills
BÓBITA – Játékos készségfejlesztés gyerekeknek és fiataloknak

Nemzeti adaptációs terv (NAP)

Összefoglaló és esettanulmányok

(Magyarország)

Részletek: Dokumentum: IO1 Szerzők: Dátum:	PAPPUS - Plants and Play Promoting Universal Skills BÓBITA – játékos készségfejlesztés gyerekeknek és fiataloknak IO1 – Nemzeti adaptációs terv Virág Suhajda, Zsuzsa Vastag, Dóra Vera Halasz 2020.11.30.

Funded by the
Erasmus+ programme
of the European Union,

Az Európai Bizottság támogatást nyújtott ennek a projektnek a költségeihez. A kiadvány a szerzők nézeteit tükrözi, és az Európai Bizottság nem tehető felelőssé az abban foglaltak bármilyen felhasználásért.

Tartalomjegyzék

A Nemzeti adaptációs terv célja	3
Összefoglalás	4
Esettanulmányok	7
1. esettanulmány: “A zöldségtermesztő” (Ausztria)	8
2. esettanulmány: “A természetfilozófus” (Csehország)	10
3. esettanulmány: “A sokoldalú agronómus” (Magyarország)	11
4. esettanulmány: “A szerző” (Lengyelország)	12
5. esettanulmány: “Az újító idegenvezető” (Szlovákia)	13
6. esettanulmány: “Az innovatív természettudós” (Egyesült Királyság)	14

A Nemzeti adaptációs terv célja

A Pappus projektben olyan innovatív megközelítéseket vizsgálunk és gyűjtünk egybe, amelyek a természettel és azon belül is elsősorban a növényekkel való kapcsolódáson, ismerkedésen és játékon keresztül erősítik a gyerekek és fiatalok kötődését a természethez.

A program során kidolgozott anyagaink, az *eszköztár* és az *online képzési program* a pedagógusokat, gyerekekkel foglalkozó felnőtteket és a szülőket szólítják meg és támogatják ennek a célnak az elérésében.

A Nemzeti adaptációs terv azt a célt szolgálja, hogy a hat együttműködő ország által közösen kidolgozott anyagok az adott országra jellemző oktatási rendszerhez igazodva, hazai körülmények között, a magyar pedagógusok és szülők számára elérhető eszközökkel valóban megvalósíthatóak legyenek, és a pedagógusok és a gyerekek számára is nem csupán hasznos, de örömteli élményeket is nyújtsanak.

Kutatási módszertan

A Pappus projekt vezető partnere a Gloucestershire Egyetem (UOG). Együttműködő partnerek a brit Play Learning Life, az osztrák GESOB, a lengyel GKS Gedania 1922, a szlovákiai TANDEM, Csehországból az Olomouci Palackeho Egyetem és Magyarországról a Rogers Személyközpontú Oktatásért Alapítvány (Rogers Alapítvány, RSZOA)

A Nemzeti adaptációs tervet az egyes országokban elvégzett elméleti és gyakorlati kutatások összesítésével és rendszerbe foglalásával állítottuk össze.

- Az elméleti kutatás során feltérképeztük az állami oktatási rendszert, a lehetséges célcsoportokat, azaz, akik az általunk kidolgozott eszköztárat és képzési anyagot hasznosítani fogják, azokat a tényezőket, amik kihívások elé állíthatnak a megvalósítás során, illetve azokat a csoportokat, akikhez szeretnénk, hogy munkánk szemléletformáló hatása eljusson. Különös hangsúlyt fektettünk annak a kérdésnek a megválaszolására is, hogy milyen módokon, milyen csatornákon keresztül tudjuk leghatékonyabban ezeket a csoportokat elérni.
- Az elméleti kutatásokból kiindulva végeztük az empirikus kutatást, amelynek során a természettel hivatásukon keresztül szoros kapcsolatban álló szakembereket kerestünk fel, és kérdeztünk. Fókuszcsoportjaink és egyéni interjúink részben strukturált módon zajlottak, azaz meghatározott kérdésekből inspirálódva szabadon folyó beszélgetéseket eredményeztek. Beszélgetőpartnereinkkel saját élményeik és szakmai tapasztalataik alapján közelítettük meg a kérdést, hogy elsősorban milyen hozzáállással és mely konkrét gyakorlatokkal, eszközökkel tudnánk a mai gyerekeknek és fiataloknak a természethez való viszonyulását pozitív, bensőségebb irányba formálni.

- Végül kidolgoztuk a Nemzeti adaptációs tervet, amely összefoglalja, hogy milyen stratégiával kívánjuk elérni a kutatás során meghatározott csoportokat. Nemzeti adaptációs tervünket a pedagógusok és más érintettek számára rendezett népszerűsítő eseményeken (Multiplier events) és online terjesztés útján ismertetjük meg.

Összefoglalás

Az elméleti kutatás főbb megállapításai

A magyar közoktatás kiváló alapot szolgáltat a Pappus projekt célkitűzéseinek. A szemléletformálás mind a pedagógusok, a gyerekekkel foglalkozó szakemberek és maguk a tanulók körében is lényeges szerepet tölt be. Projektünkben a növényvilághoz kapcsolódó mindennapos tevékenységeket, gyakorlatokat, játékokat és könnyen elsajátítható érdekes információkat ajánlunk és osztunk meg, amivel természetet és ezen belül a növényvilágot szeretnénk közelebb hozni a tanulókhöz.

A magyarországi közoktatás helyzete:

Magyarországon az általános és középiskolák többsége a Klebersberg Központ fenntartásában van. A közoktatás alapját a Nemzeti Alaptanterv képezi, amely az oktatási területeket szinte teljes egészében lefedi. Az egyes iskolák a nemzeti alaptanterv 10%-át nem meghaladó mértékben alakíthatják azt a saját igényeiknek megfelelően az időbeosztás és a kötelező és szabadon választható tantárgyak és foglalkozások tekintetében.

A Pappus projekttel Magyarországon a hagyományos tantervű, állami fenntartású iskolákat célozzuk meg elsősorban, mert úgy látjuk, hogy a rendszerint alternatív tantervvel működő magán-, vagy részben magán fenntartású iskolákra már eleve nyitottabb, többféle edukációs forrást igénybe vevő innovatív személet és gyakorlat jellemző, így ezekben az iskolákban kisebb szükség van a Rogers Alapítvány közbenjárására és a projekt eredményeinek terjesztésére.

Célcsoportjaink a következők:

- 1) Igazgatók, intézményvezetők, akik kulcsszerepet töltenek be mind a stratégiai döntések, mind a megvalósítás terén.
- 2) Osztályfőnökök, osztálytanítók, akik a természethez és a növényvilághoz való pozitív viszonyulást mindennapi szinten tudják közvetíteni a tanulóik felé mind a szaktárgyi órákon, mind a tanulókkal informálisan, illetve osztályfőnöki órák alatt együtt töltött időben.
- 3) Bármilyen tantárgyért felelős alsó tagozatos tanítók és felső tagozaton illetve gimnáziumokban tanító szaktanárok, akik a saját tantárgyaikon keresztül tudják képviselni a pozitív hozzáállást és a játékos ismeretterjesztés fontosságát a diákjaik felé.

A választott célcsoportokba tartozó pedagógusokon keresztül elsősorban a 12-18 éves tanulókat szeretnénk elérni az általunk kifejlesztett anyagokkal. Választásunkat az indokolja, hogy Magyarországon az alsó tagozatokon még elég jól megmaradt a tantárgyakba építve, illetve a játékidőkhöz és iskolai eseményekhez köthetően a természethez való kapcsolódás. A gyerekek viszonylag sokat tartózkodnak kültéren, játszanak, megfigyeléseket tesznek az iskolaudvaron és részt vesznek sétákon, kapcsolatba kerülnek növényekkel, és természetes anyagokkal. Ez nem azt jelenti,

hogy az alsóbb osztályos tanítók számára ne volnának nagyon hasznosak és jól használhatók a kifejlesztett, tanítást segítő anyagaink, mindössze azt, hogy lehetőségeinkhez mérten munkánk során most a felsőbb osztályokra, azon belül is a természethez nehezebben hozzáférő tanárookra, diákokra fókuszálunk, akik a tantárgyi felosztásnak megfelelően tanítási gyakorlatuk és tanulmányaik során során már inkább az akadémiai előmenetelre és a konkrét tárgyi tudásra koncentrálnak, sokszor elfeledkezve a természettel és a növényvilággal való, számukra sem kevésbé fontos kapcsolódásról.

A következő hívószavakat inspirálónak találtuk munkánk során:

- ✓ „Az iskolaudvarok interaktív tanulási terek”,
- ✓ „A Waldorf-iskolák tantervének része a kertművelés”,
- ✓ „Mára minden magyar iskola számára ismertté és elismertté vált az Emberi Erőforrások Minisztériuma által működtetett Ökoiskola program fogalma és az Ökoiskolák hálózata”.

Továbbá összegyűjtöttünk néhány olyan fontos üzenetet a tanárok számára, mint:

- ✓ „A természetben tartózkodás, a természetes környezettel való kapcsolat jó hatással van a nehezebben kezelhető gyerekekre”,
- ✓ a „növények gondozása pozitív érzelmi és szociális változásokat indukál a velük foglalkozó fiatalokban”.

A fiatalokat pedig ezekkel az üzenetekkel szeretnénk megfogni:

- ✓ „Úgy tanulhatsz, hogy közben nem kell az osztályteremben ülnöd!”,
- ✓ „Kóstold meg a munkád eredményét”,
- ✓ „Tanulj észrevétlenül!”.

Irodalmi kitekintés: Mustapa és társai nagymennyiségű 1990 és 2013 között született, a természetnek a gyerekek fejlődésére gyakorolt hatásával foglalkozó tudományos publikációt tanulmányoztak át. Őt olyan területet találtak, amit a tudományos cikkekben kiemeltek, a természetnek a gyerekekre gyakorolt pozitív hatása kapcsán: ezek a *kognitív*, a *fizikai*, a *szociális*, az *érzelmi* és a *szellemi* fejlődésére gyakorolt pozitív hatások. Mindegyik területhez számos példát sorolnak fel. (Mustapa et al, 2015.)

Bővebb irodalmi adatok az angol nyelven megírt elméleti kutatás „Pappus Desk Research HU” dokumentumban található.

Az empirikus kutatás főbb megállapításai:

Az gyakorlati kutatás során négy fókusz csoport beszélgetést és két egyéni interjút vezettünk le, amelyek során összesen tizenegy személlyel beszélgettünk. A csoportos beszélgetések közül egy valósult meg személyes találkozás útján, három pedig online megbeszélésként a COVID-19 járványra való tekintettel. Ugyanezen okból kifolyólag mindkét interjú online beszélgetésként zajlott.

A beszélgetések a következőképp történtek: A szervezet bemutatása után – amennyiben ez indokolt volt – beszélgetőpartnereinket egy gondolatbéli utazásra hívtuk a gyerekkorukba. Meséltek róla, hogy kiskorukban hogyan élték meg a természettel való kapcsolatukat, milyen emlékeik vannak növényekkel, természetben való játékkal kapcsolatban. Hagytuk, hogy elmerüljenek az emlékekben, és szabadon szárnyaljanak az érzéseik és gondolataik között. A legfőbb közös pontnak azt találtuk, hogy

a **természettel való kapcsolatuk már kisgyermekkorukban is meghatározó** volt. Mindegyiküknek lehetősége volt játszani a természetben, növények és állatok közelében lenni, sőt, még a városban felnőttek közül is többen fel tudták idézni, ahogyan fára másztak, vagy éppen egy pitypang bóbítáját fújták a kertben.

Mivel interjúalanyaink közül ketten aktív kerttervezőként dolgoznak és hivatásuknak tekintik a természetes és az épített környezet összhangjának megteremtését, lehetőségünk nyílt mélyebben is megvitatni a környezeti aspektusokat mind az ember, mind a természet alkotta térről. A személyes beszámolókat, az ötletelést és a szakmai tapasztalatokat is felhasználva igyekeztünk olyan, a természetben végezhető játékos tevékenységeket felfedezni és megtervezni, amelyben a növények nem feltétlenül eszközökként jelennek meg, hanem inkább a folyamatok részeseiként, szereplőiként, ezzel is erősítve a természettel, azon belül is a növényvilággal való kapcsolódást. Ez a megközelítés összhangban áll a Rogers Alapítványnak a szabad játék és a játékos tanulás fontosságába vetett mély meggyőződésével.

A hívószavaink és üzeneteink, amelyekkel céljainkat elérni igyekeztünk, a következők: „Lehetőséget kell biztosítanunk a gyerekeknek, hogy napi tevékenységeik részeként jelen legyenek a természetben, kapcsolódva az őket körül vevő növényvilághoz”, „az egyik legfontosabb, hogy mi, pedagógusok valódi, szívből jövő kapcsolatban álljunk a természettel, hiszen akár szeretnénk, akár nem, a mi alaphozzáállásunk fog átadódni a tanulóinknak is”, „A szabad felfedezés öröme minden gyereknek nagy szüksége van. Hagyjuk a gyerekeket, hogy megfigyeljék a növényeket. Nem kell minden pillanatban tanítani valami újat, átadni valami fontos tudományos információt. Lehet, hogy néha elég, ha csodálják a növényeket, a természetet.”, „Jó, ha a gyerekek teljes folyamatokat ismernek meg. Közelebb tudnak kerülni az élő természethez azáltal, hogy az elfogyasztott gyümölcs, zöldség fejlődését végig kísérik a kezdeti mag állapottól egészen addig a pontig, hogy leszüretelik és megeszik a saját maguk által nevelt növényeket.”.

A megkérdezett interjúalanyaink szerint a mai gyerekek számára hasonló dolgok fontosak és vonzóak a természetben és a növényvilágban, mint ami nekik vonzó volt az ő gyerekkorukban: „mindenfajta fizikai kapcsolat a természettel értékes”, „A gyerekek szeretik megérinteni a dolgokat, így a növényeket is. Saját kezükkel érezni, hogy egy növénynek milyen a tapintása, szaglásukkal érezni, hogy milyen az illata. Nagyon hálásak, ha mókás, vicces gyakorlatokat ajánlunk számukra”, „Hagyjuk a gyerekeket, hogy kiéljék saját kreativitásukat a növényi alkotórészekkel is. Sok virág, termés, növényi rész alkalmas kézműveskedésre a fiatalabb és az idősebb korosztály számára is.”

Megkérdezettjeink többsége számára ismertek az olyan programok és kezdeményezések, mint például a Kapolcsi Művészeti Napok keretében szervezett *Zöld Zugoly program*, a *Méheket az iskolákba program*, vagy az Ökopszichológiai Intézet által szervezett *részvételi séták*.

Beszélgetéseink során ötleteket gyűjtöttünk a kidolgozandó **eszköztárhoz** is: „Készíthetünk magszalagot közösen és elültethetjük az iskola udvarán, vagy otthon”, „Késő ősszel, télen és tavasszal, mielőtt a növények újraélednek kimehetünk az erdőbe, és megpróbálhatjuk felismerni a fákat, bokrokat a kopasz ágak, törzsek alapján”, „Gyűjtsünk szövet készítésére alkalmas növényeket: pamutot, lent, kendert – vagy ha ezek nem találhatóak meg vagy védettek, akkor szerezzük be őket boltban – és készítsünk belőlük hálót, szövetet, kosarat, szandált.”, „Gyűjthetünk érdekes növényneveket, amelyeknek kettős jelentésük van, vagy amelyek a növény régebbi felhasználási területeire utalnak.”, „Feküdjünk a fűben, és hallgassuk a méhek zümmögését, a szél zúgását”.

A megbeszélések során szóba került a megírásra váró **tréninganyag** is, amelyben megkérdezettjeink szívesen vesznek részt. A legtöbben örömmel jönnek el a több napos képzésünkre is, ahol majd a tréninganyagot fogjuk gyakorlatban is kipróbálni. Néhány megkérdezett inkább online képzésen venne részt szívesen, de válaszaikat a jelenlegi COVID-19 járvány még nem ismert jövőbeli alakulása is indokolta.

A 'Pappus Field Research HU' dokumentumban részletesebben taglaljuk ezeket a témákat.

Esettanulmányok

A Pappus projekt kutatási fázisában a partnerországok: Ausztria, Csehország, Magyarország, Lengyelország, Szlovákia és az Egyesült királyság szervezetei több, mint 60 interjút készítettek – részben több szereplős fókusz csoport megbeszélések formájában – pedagógusokkal, szakértőkkel és iskolás fiatalokkal. Ezek egy része személyesen zajlott, ám a járványhelyzet kialakulása miatt a beszélgetések többségét már telefonon, vagy az online térben kellett megoldani.

A magyarországi kutatás tapasztalatainak összefoglalóját fentebb olvashattuk. A partnerországok összefoglalói a projekt közös nyelven angolul, illetve a partnerországok saját nyelven érhetőek el. Annak érdekében, hogy megfoghatóbbá tegyük a Pappus projekt fő célját, illetve, hogy bemutassuk, hogy hogyan zajlottak ezek a beszélgetések, és mik voltak a legfőbb felismerések, minden országból kiemeltünk egy-egy esettanulmányt, melyek az alábbiakban olvashatók.

Szeretnénk hangsúlyozni, hogy ez egy szubjektív válogatás, a kiemelt esetek nem képviselik reprezentatívan az adott országban megkérdezettek véleményét.

Az egyes államok oktatási rendszerének különböző sajátosságai ellenére elmondható, hogy a tanárok minden országban **komoly kihívásnak néznek elébe a tantervi kötelezettségeknek való megfelelés terén** és különösen a középiskolákban nehezen tudnak extra projektekhez kapcsolódni. Ami a program tartalmát illeti, abban szinte minden pedagógus egyetértett, hogy a természetben tartózkodás és a tanulás kombinációja jó kezdeményezés, hogy a diákoknak és a tanároknak is több időt kellene kültéren tölteniük, és hogy a növények tanulmányozása általánosságban egy jó és fontos dolog, és kiegészítő része lehet több, nem szorosan a biológiához kapcsolódó szaktárgyi órának is.

Az látszik, hogy az általános aseptanterv szerint működő iskoláknak, ami az állami iskolákra alapvetően jellemző, kisebb szabadságuk van, mint az alternatív kerettanterv szerint oktató, többnyire magán, vagy alapítványi iskoláknak. Ezzel együtt az állami iskolákban is jelen van az innovatív felfogás és számos pedagógus készen áll rá, hogy fokozatosan új módszerekkel ismerkedjen meg, és alkalmazza azokat a pedagógiai gyakorlatában.

Felismertük, hogy a készülő eszköztárat és a tréninganyagot úgy kell megszerkeszteniük, hogy jól átláthatóak legyenek, többféle irányból megközelíthetően tartalmazzák az információt és hogy a képzés által megkönnyítsük a pedagógusoknak és más felhasználóknak a projektben való részvételt, és a projekt eredményeinek használatát.

Az esettanulmányok kiválasztásánál szándékosan törekedtünk arra, hogy olyan interjúkat válasszunk, ahol alternatív tantervvel működő oktatási intézmények, vagy az oktatást segítő szervezetek képviselői szólnak meg, akiknek jelenleg is nagyobb szabadságuk van az ötleteik megvalósításához és reményeink szerint ezekkel inspirációt nyújtanak és motiválnak másokat is arra, hogy a Pappus közösség tagjaivá váljanak.

Reméljük, hogy a partnerországok számos iskolájában fogják tudni sikeresen használni a Pappus projekt során elkészült anyagokat.

1. esettanulmány: “A zöldségtermesztő” (Ausztria)

Szociodemográfiai adatok

- Nem: férfi
- Korcsoport: 19 - 35 éves
- Foglalkozás: Növénytermesztés
- Egyéb jellemző: A természetéről való kommunikáció újszerű módjai iránti érdeklődés

Helyzetleírás

Fabian egyetemi diplomájának megszerzését követően úgy döntött, hogy nem a jól megszokott úton megy tovább. Tanulmányai során nagy hatással volt rá annak a problémának a megismerése, hogy az út- és ingatlanépítésekkel kifolyólag olyan sok vízzáró réteg keletkezik, hogy a talaj természetes egyensúlya teljesen felbomlik. Ennek közvetlen hatása van a hőszigetelésre, a talaj minőségére és a vízminőségre.

A másik tényező, ami miatt Fabiant aggodalom tölti el, és ezáltal hatással volt jelenlegi tevékenységének megválasztására, az a növényvédő szerek túlzott használata a mezőgazdaságban. Ezek a szerek közvetlenül belekerülnek a táplálékláncba és egyidejűleg nagy károkat okoznak a talajban.

A fentiek miatt Fabian úgy döntött, hogy más útra lép: szülőhelyén egy saját földterületet művel, ahol növénytermesztésre szakosodott. Célja, hogy először kicsiben kezdve csak a saját kézi erejével megművelhető mennyiségben termesszen. Nagy figyelmet fordít a természetes körforgásra, és a helyi termelési ciklusra, ami a magok elültetésével kezdődik, és a környékbeli kiskereskedők által forgalmazott termékeknél ér véget.

„Ami számomra fontos”:

Fabian beszélt róla, hogy a természet megismerése milyen fontos számára: „Ismerd meg a környezetet, mert amit személyesen ismersz, jobban meg is becsülsz.” – vallja.

Nemrégiben, annak érdekében, hogy tapasztalatait másokkal is megossza, meghívta magához a körzeti iskola tanulóit és tanárait a „Mi az, amit eszem?” című foglalkozására. Fontosnak tartja, hogy ne előadás útján próbálja átadni tudását, hanem megteremtse a gyerekek számára a saját tapasztalatszerzés lehetőségét. Beszélgetésünk során Gerhard Hüther neurobiológus szavait idézte: „Az általad hallottaknak mindössze öt százalékára emlékszel vissza később. A tanulás többi része a tapasztalatszerzésen alapul.” Az iskolákban még mindig túl nagy hangsúlyt fektetnek a formális tanításra, míg a tapasztalati tanulás nem kap elég figyelmet. Pedig a valódi tanulás az értelem és az érzelmek kombinációja során történik meg.

Fabian a gyerekeknek tartott foglalkozásai során arra törekszik, hogy közeli és személyes élményekben részesítse őket. A gyerekek felvágják és megnézik a répát és a hajtásokat, hogy a saját érzékelésükön keresztül tapasztalják meg, hogy a növények mit érezhetnek. Megmutatja nekik, hogy mire van szükségük a növényeknek a növekedéshez, illetve, hogy milyen ízűek az érett zöldségek.

Módszerek és eszközök

- Egymás és a természet tisztelete (ez a kettő szoros összefüggésben van egymással)
- A természet megfoghatóvá és megtapasztalhatóvá tétele a gyerekek számára
- Az öröm megtapasztalása a természetén keresztül. Például a kerti munkák és a természet csodáinak észrevétele során.

- Tanítás helyett a természettel való kapcsolódás megélése, annak minden nehézségével együtt
- A legjobb módszer az időtöltés a természetben, a megfigyelés, és a megfigyelések általi tapasztalatszerzés

Hívószavak

- „Megérettek már a répáim? Nézzük meg!”
- „Tulajdonképpen miből is áll egy hajtás?”

2. esettanulmány: “A természetfilozófus” (Csehország)

Szociodemográfiai adatok

- Nem: férfi
- Korcsoport: 50+
- Foglalkozás: egy környezetvédelemmel foglalkozó civil szervezet vezetője
- Egyéb jellemzők: természetfilozófus, a környezeti tudatosság terjesztése a hivatása

Helyzetleírás

Az egész úgy kezdődött, hogy városi gyerekként a szünidőket a vidéki nagyszüleinél töltötte, ahonnan a vakáció végén sosem volt kedve visszatérni a városba. Az egyetemen ökológiát tanult, ezt követően szociológiából és környezetpolitikából doktorált. Először ökológusként, majd pedig a környezetvédelmi osztály munkatársaként dolgozott egy agrokémiai vállalatnál, de úgy érezte, hogy másra hivatott. Környezeti neveléssel kezdett foglalkozni, de nem akart iskolákba járni tanítani. Ekkor megalkotta a saját parkját, a város kellős közepén. 2007-ben, elhivatottságának köszönhetően sikerült létrehoznia egy egyedi Ökológiai Foglalkoztató Központot. Ez a központ számos foglalkozást kínál gyerekek és felnőttek számára a tapasztalati tanuláson keresztül.

„Ami számomra fontos”:

Az ökológiai foglalkoztatóközpont létrehozója nem szimplán a természetre, hanem az embernek a természettel való kapcsolatára és az ebből a kapcsolatból nyert tapasztalatokra fókuszál. „Nem a vadon ellen vagyok, de az igazság az, hogy az emberek többsége könnyebben kötődik az ember által formált építményekhez és előbb áll meg egy kápolnánál, vagy egy obeliszknél, ami a régi korokban még a természet szerves részeként volt még megépítve. Ezt vallja a természetfilozófia és természetpszichológia a természet tapasztalat általi megismeréséről.”

Módszerek és eszközök

- A gyerekek részesülnek biológiaoktatásban, de túlságosan ritkán mennek ki a természetbe. Feltétlenül szükséges, hogy fizikailag közelebb hozzuk őket a természethez, ahhoz, hogy felismerjék, hogy milyen fontos számukra. Ezt kizárólag tapasztalati úton tudjuk elérni.
- Fizikai tapasztalatokra van szükség – kint lenni, megérezni a hideget, a meleget, az esőt... ez a legfontosabb.
- Nem az a fontos, hogy miket mondunk nekik, hanem az, hogy kint legyenek a természetben, a számítógépektől távol.
- Rá kell vennünk a gyerekeket, hogy beszélgessenek egymással, hogy gondolkodjanak és hogy hibázzanak. Ez egy kalandos folyamat. Ha valami nem működik, mutassuk meg a gyerekeknek, hogy ez milyen jó és engedjük neki, hogy saját maga jöjjön rá a megoldásra!

Hívószavak:

- Kaland, változás és szabadság a természetben. Ezek motiválják a gyerekeket.
- Nem kell megmondani nekik, hogy mit csináljanak. Csak hagyjuk őket, hogy találjanak egy botot és szaladjanak vele.
- Engedjük a gyerekeket a természetbe, és adjunk meg nekik a lehető legnagyobb szabadságot. Így fognak tanulni.
- A tanár szerepe nagyon fontos. A gyerekeknek érezniük kell, hogy a tanár, akit ők példaképnek tekintenek jól érzi magát a természetben, élvezi, amit csinál.
- A szülők szerepe is lényeges: amikor csak lehet, menjenek a gyerekeikkel a természetbe.

3. esettanulmány: “A sokoldalú agronómus” (Magyarország)

Szociodemográfiai adatok

- Nem: nő
- Korcsoport: 19 - 35 éves
- Foglalkozás: agronómus és kertművelés tanár
- Egyéb jellemzők: saját családi gazdaságuk működtetése mellett kertművelés tanárként is dolgozik a közeli Waldorf iskolában

Helyzetleírás

Róza és férje saját gazdaságot működtetnek, a permakultúra elveihez igazodva Dél-Magyarországon. A permakultúra fókuszában az ember, a természet és az emberi kapcsolatok állnak. Rózának a többi interjúalanyhoz képest eltérő története van. Olyan környezetben nőtt fel, ahol nem igazán volt lehetősége a szabad játékra, aminek a negatív hatását még felnőttként is érzi. Gyerekeit szabadságban és a természet közvetlen közelségében neveli.

Saját gazdaságuk fenntartása mellett közeli Waldorf iskolában tanít kertművelést. Elmondása szerint a másfél órás kertművelés órák igen rövidek egy ilyen fajta tevékenységhez – ezt egyébként más kertművelés tanárok is megemlítették – ő azt javasolja, hogy hosszabb egybefüggő időre vigyük ki a gyerekeket a természetbe. Ezzel együtt számos érdekes, játékosan tanító gyakorlatot említett, amiket saját maga is használ a pedagógiai gyakorlatában.

„Ami számomra fontos”:

- Megfigyelés – nagyon fontos dolog és jóformán bárhol megtehetjük. Milyen virágok virágoznak? Hogy néznek ki? Milyen különbségeket látunk az egyes fajok között? Ezek a fajta gyakorlatok általában a felsőbb osztálybeli tanulók számára is érdekesek.
- Itt és most – A jelenben lenni. Kikerülni a virtuális világból és megérkezni a pillanatba.
- **A tanár lelkesedése** egy nagyon fontos tényező. Talán a legfontosabb. Hiszen a tanár személyisége és hozzáállása teszi a legnagyobb benyomást a tanulókra.

Módszerek és eszközök:

- A gyerekek szeretnek sétálni. Minden évszakban végig járjuk ugyanazt az utat és megfigyeljük, hogy hogyan változott a természet körülöttünk.
- Kapcsolódunk a népszokásokhoz, melyeknek évszakai váltakozása és éves ciklusa van.
- Megfoghatóvá, megtapasztalhatóvá tenni a természetet a gyerekek számára.
- A legjobb módszer, hogy legyünk a természetben, figyeljük meg, tanuljunk belőle.

Hívószavak:

Rózának van egy saját társasjáték ötlete a tudatos földművelésre nevelésre, és partnereket keres ennek megvalósításához. A beszélgetés során felvetődött a Pappus projekten belüli együttműködés lehetősége is.

4. esettanulmány: “A szerző” (Lengyelország)

Szociodemográfiai adatok

- Nem: férfi
- Korcsoport: 50+
- Foglalkozás: Író
- Egyéb jellemzők: Engedjük a gyerekeknek, hogy magukra találjanak, a természetben

Helyzetleírás

Összetett, interdiszciplináris megközelítés, ami részben improvizatív – azaz a környezet változásaira és a gyerekek környezettel való interakcióira reagálunk. Az interdiszciplináris megközelítés esetén felfedezzük az összefüggéseket az egyes tudomány- és művészeti területek és a megfigyelések között, miközben nagy hangsúlyt helyezünk a természeti környezetre. Fontosnak tartom megemlíteni, hogy a gyerekeket milyen erősen befolyásolják a tanórák körülményei. Lényeges például a légzésre való odafigyelés – jó esetben egy nem szennyezett levegőjű területen.

„Ami számomra fontos”:

A legfontosabb nevelési célok számomra a szubjektív érzékelésének erősítése, az önbecsülés kialakítása, a képzelőerő, a tudatosság, a független gondolkodás, a figyelem, az egészséges érzelmi fejlődés és a beleérzőképesség fejlesztése. A természethez való kapcsolódás nagyon jól megalapozza ezeket a célokat.

Módszerek és eszközök:

- Olyan helyzetek létrehozása, amelyekben a természet megfigyelése, a különböző érzékek általi megtapasztalás beindítja a képzelőerőt, érzelmeket ébreszt, eljátszásra és alkotásra inspirál.
- Fontos, hogy megfelelő szabadságot adjunk, ugyanakkor ne hagyjuk segítség nélkül a gyerekeket. Mutassunk a mai világban élő gyerekek számára vonzó lehetőségeket, miközben figyelembe vesszük a saját tapasztalataikat és szükségleteiket.
- Fontos, hogy tudatosan álljunk minden szereplőhöz. Vannak a résztvevők az ő szubjektív megéléseikkel és játékaikkal, vagyok én saját magam, aki tudom, hogy mit csinálunk és van a természet, amely nem csupán egy háttér vagy egy kellék, hanem az éppen jelen lévő helyzet szerves része

Hívószavak:

“Részlet vettem egy, a „gyerekek érzékenyítése a természetre” nevű programban, amelynek eszköze az volt, hogy a közeli helyekre: parkokba, városi fás területekre vitték a gyerekeket, ahol növényekkel és állatokkal találkozhattak. Az első lépés egy játékos, a figyelmet erősítő tréning volt különböző megfigyelési fókuszokkal. Megfigyelve például, hogy mi van a lábunk alatt, jobbra tőlünk, az orrunk előtt, stb. Ezek megörökítése bármilyen módon (általában rajzolás, vagy leírás módján) és aztán a megfigyelésekből történetek kitalálása. Bármilyen mintázattal vagy helyzettel találkoztak, az volt a cél, hogy elmondják, hogy mi az, és miről szólhat. A gyerekek ötletei nagyon fontosak voltak. Nem kaptak részletes instrukciókat a feladathoz, sokkal inkább ez a nyitott megközelítés volt jellemző, konkrét célkitűzések helyett.

5. esettanulmány: “Az újító idegenvezető” (Szlovákia)

Szociodemográfiai adatok

- Nem: nő
- Korcsoport: 50+
- Foglalkozás: Az innovatív idegenvezető
- Egyéb jellemzők: Tanár, és délutános felügyelő egy általános iskolában.

Helyzetleírás

Aneta délutános felügyelőtanár egy általános iskolában. „Az egész azzal kezdődött, hogy kirándulásokat szerveztünk. Különböző tematikájú túrákat találtam ki. Volt például lombhullatás túra, és rügyfakasztó túra az iskola biológia tanárával. Ezeket a kirándulásokat délutánra, vagy hétfői napokra időzítettük, éppen ezért mindig szabadon választható volt a részvétel. A cél az volt, hogy megmutassuk a gyerekeknek a város és közvetlen környezetének szépségeit. Ezek után jött az ötlet, hogy hozzunk létre kiskertetek, amire meg is volt a lehetőség a nagy és szépen kialakított iskolaudvaron.

Az első kiskert, amit Aneta létrehozott a tanárokkal és a gyerekekkel együtt a „Béke szigete” nevet kapta. Most készül egy következő, az Egészségkert. Aneta elmondta, hogy a kiskertek létrehozását a különböző projektek, illetve a szülőktől és más adományozóktól kapott összegek tették lehetővé. Sok kelléket kaptak helyi vállalkozóktól, és a szülőket a megvalósításba is bevonták.

„Ami számomra fontos”:

Minden osztálynak van egy sziklakertje is, ahol saját maguk gondozzák a növényeket. A Föld napja alkalmából külön figyelmet is fektetnek erre a kiskertre. Ezen a napon nincsenek tanítási órák, így a teljes napot a szabadban tudják tölteni. Aneta is kiemelte, hogy a tanárok elköteleződése meghatározó. Ha a gyerekek azt látják, hogy a tanár lelkes, és elkötelezett a téma iránt, ők maguk is sokkal nagyobb kedvvel fognak részt venni a munkában.

Módszerek és eszközök:

- Nem volt pénzünk, de kreatívak voltunk, és bevontunk iskolán kívüli embereket is.
- Az első kiskerteket régi kútkávából hoztuk létre, amiket adományba kaptunk.
- A tanárok és a tanulók közösen díszítették ki a kútkávákat mozaikkal.
- Később raklapokból készítették bútorokat, amiket a fiatalok szabadidejükben és órák alatt is tudnak használni.
- A diákoknak mindig lehetőségük van választani, hogy részt vesznek-e a kertészkedésben, vagy csak kívülről figyelik a többieket. Az a tapasztalat, hogy előbb-utóbb mindenki bekapcsolódik a munkába.

Végül Aneta beszélt a terveikről: „Az egyik szülő kertépítőként dolgozik. Kreativitásával és elhivatottságával folyamatosan támogatja a munkámat. Egy tanösvényt is szeretnének létrehozni. Minden osztályt meg fogunk kérni, hogy válasszanak ki egy növényt, amiről szeretnének többet megtudni és az ő választásait felhasználva fogjuk megalkotni a tanösvényt.

6. esettanulmány: “Az innovatív természettudós” (Egyesült Királyság)

Szociodemográfiai adatok:

- Nem: férfi
- Korcsoport: 50+
- Foglalkozás: Nyugalmazott középiskolai igazgató
- Egyéb jellemzők: Növénytanra szakosodott egyedi látásmóddal és gondolkodással rendelkező természettudós

Helyzetleírás:

Interjúalanyunk, John a növényekre szakosodott természettudós, az edényes növények nyilvántartásáért felelős a térségben. Nyugalmazott iskolaigazgató, aki az oktatási szektorban szerzett sokéves tapasztalattal rendelkezik. A Pappus programot, ami rendhagyó gondolkodásra sarkall, életbevágóan fontosnak tartja, mivel a jelenlegi oktatási rendszer a kínai sablonos tanulási modell szerint működik, azaz a tanulandók szigorú egymásutánosságára épít. Hiányzik a hagyományos tapasztalatok beépítése, ami a formálódó érdeklődésre és tanulási kedvre pozitív hatást gyakorol.

Egy példával élve, amit egy másik interjúalanyunk egy gimnáziumi iskolaigazgató hozott be, de tökéletesen illik a képbe: „A gyerekek többsége, ha megkérdezzük, azt fogja mondani, hogy a növények, azok közül is elsősorban a fák azért fontosak, mert széndioxidot dolgoznak fel és oxigént termelnek. Ez a tudás bele van verve az iskolás gyerekek fejébe. De ha megkérdezzük őket, hogy hogyan gondozzuk a növényeket, vagy tartjuk fenn az erdőket, esetleg, hogy milyen kapcsolatban vannak a szupermarketben megvásárolható növényekkel, nem látják az összefüggéseket. Valójában elképzelésük sincs. Lehet, hogy most könnyen elérhetőek azok az ételek, amikre vágyunk, vagy szükségünk van, de ha nem óvjuk kellően a környezetünket, akkor előbb-utóbb ezek a források nem fognak rendelkezésünkre állni.

Éppen ezért a városi környezetben lévő iskoláknak sokkal tudatosabban rá kéne világítaniuk, hogy a városuk azért tud működni, mert a tágabb környezetében lévő mezőgazdaság elég jól működik ahhoz, hogy ellássa őket a szükséges terményekkel. Ha megértik ezt az összefüggést, jobban meg fogják becsülni és védeni fogják a környezetüket.”

Ami számomra fontos:

John azt is hangsúlyozta, hogy a növényekkel való munka az tanórákon és az osztálytermen kívül szerzett tanulási élményeket is felerősítheti, így a nevelési standardokért felelős hivatal (Ofset) által is elismerésre számíthat. Azt javasolja, hogy fordítsunk figyelmet rá, hogy a Pappusban kidolgozott anyagok nyelvezete, fogalmazásmódja a tanárok számára jól érthető és megfelelően figyelemfelkeltő legyen. Gondoljunk rá, hogy a program többletterhelést róhat a gyerekekre, amit azzal kárpótolunk, hogy a gyerekek a szabadban vannak. John szerint a programot iskolán kívüli elfoglaltsággént valósítsuk meg.

Módszerek és eszközök

- Évszakasztalok kialakítása minden reggel. A hozott növények bemutatása kirakás közben. Hétvégére kihívás: mindenki próbáljon meg valami olyan növényt vagy növényi részt találni, amit a tanár nem ismer. – Különdíjat kap a legjobban motiváló tanuló.
- Tegyük a természetet megfoghatóvá és megtapasztalhatóvá a gyerekek számára.

Hívószavak:

- „Ösztönözzük a gyerekeket a megszokott kereteken kívüli gondolkodásra”
- „Találjunk ki olyan kihívásokat, amelyek motiválják a gyerekeket”